

Gomis, Lorenzo. *Teoría del periodismo. Cómo se forma el presente.* Paidós, Barcelona, 1991.

La teoria del periodisme que ens presenta el catedràtic Llorenç Gomis en el seu darrer llibre és una documentada reflexió sobre alguns dels conceptes bàsics de la periodística i de la feina que fan els periodistes.

Cal destacar en primer lloc l'atractiva manera que utilitza l'autor per exposar les seves conclusions, com si estigués pensant en veu alta sobre una feina a fer, com suggerint observacions i punts de vista que volgués sotmetre a la consideració dels seus lectors. Adoptant un to narratiu que li permet col·locar-se indistintament en els papers de lector, periodista, mitjà o font d'informació, fa que s'entengui el que realment vol manifestar: que els fets socials i la nostra realitat present els conformem tots els ciutadans que estem interessats a saber què passa, a participar activament en els canvis socials, i que la manera de participar-hi no és altra que el constant intercanvi de dades i comentaris amb l'altra gent, prenent sempre com a referència el que diuen els mitjans que s'ha esdevingut.

Ja en el seu primer llibre, *El medio medio. (La función política de la prensa)*, 1974-87, l'autor s'esforça en una visió actualitzada i empírica de la influència i el protagonisme que els mitjans s'adjudicaven —amb el procés de selecció de les notícies— en la creació del present i dels canvis socials del futur.

Amb aquest nou text, Llorenç Gomis explica, amb un llenguatge planer, pragmàtic i ple d'exemples quotidians, com i per què no és del tot encertada la idea que són els mitjans els únics que creen la realitat social. Defensar aquest enunciat implica donar als mitjans el seu paper exacte i real de «mediadors» en el procés d'interpretació de la realitat social, i això vol dir allunyar definitivament de les teories periodístiques la creença que són tan sols els mitjans els que determinen la realitat quan la seleccionen, expliquen, comenten i jutgen.

El llibre ens proposa reflexionar sobre el

fet que siguin els mateixos destinataris dels mitjans, les audiències, l'anomenat «públic», qui, deixant-se impactar pels fets representats com a notícies, parlant-ne i comentant-los, se senten moguts a accions i declaracions que modifiquen la situació enunciativa pels mitjans. D'aquesta manera, el presumpte influent —el consumidor dels mitjans— acaba sent el factor més influent d'aquest procés (p. 163). Els periodistes ja no són els professionals que «busquen» les notícies, sinó que les seleccionen. I la seva màxima preocupació serà, doncs, encertar la selecció dels fets noticiables, en el sentit de triar aquells dels quals més es parlarà.

En aquest procés complex de comunicació, els lectors són alhora generadors i receptors dels fets noticiables, individus per tant amb capacitat de crear el seu pensament i modificar el seu futur.

Després de la publicació d'aquest llibre han quedat molt enrera les classificacions i tipologies proposades pel teòric nord-americà Carl N. Warren sobre els elements que durant dècades determinaren el valor periodístic de la informació. Els vells factors d'actualitat, proximitat, preeminència de les persones, significació dels fets, raresa, etc. són ara referits per Llorenç Gomis amb una perspectiva propera i quotidiana que, sens dubte, resulta molt més entenedora i racional pels que comprem el periodisme com una tasca lligada a la dinàmica vital dels esdeveniments humans.

Segons aquesta visió del periodisme, el present social ja no el dicten les classes polítiques i/o els grups de poder; tampoc està tan fermament controlat, restringit o potenciat pels mitjans de comunicació amb la seva mediació subjectiva, necessàriament tècnica i de vegades errònia. És l'altre extrem d'aquest aparell: el que ocupa el públic, el destinatari dels mitjans, els lectors, radiooients i telespectadors són els qui, amb l'acte de pensar, comentar i compartir amb els altres les notícies, provoquen accions i declaracions a partir de les quals els mitjans reiniciaran a cada moment el seu treball.

L'autor, d'altra banda, no nega la responsabilitat que inevitablement tenen els periodistes en la seva tasca diària com a creadors del present immediat. Però tampoc no oblida assenyalar el fet innegable que són els destinataris dels mitjans els qui finalment donaran vida a aquest present continu, provocant nous fets i noves situacions que seran els que, ens agradi o no, conformaran els canvis socials del futur.

Finalment, Llorenç Gomis torna a insistir en una idea que ja va enunciar en el «Projecte Docent», amb el qual va guanyar la càtedra de Periodisme, amb què va contribuir a desencallar un concepte capital de la periodística: que l'actualitat no és efímera; que els fets periodístics triguen a morir més del que creiem. L'actualitat periodística, entesa com l'aparició en els mitjans d'aquells fets seleccionats que creen «resultats», propicien «aparicions», expliquen «desplaçaments» i informen de «explosions» —segons la classificació del mateix autor de les circumstàncies que afavoreixen el valor periòdic de la informació—, té una durada en el temps superior a les vint-i-quatre hores d'un dia, i això permet que aquesta actualitat es renovi constantment i es presenti com la realitat social que tots compartim.

Això és, bàsicament, el que Llorenç Gomis exposa en el darrer capítol del llibre, on insisteix que tot aquest sistema integral de comunicació crea, en definitiva, un cercle infinit en què l'home, el ciutadà, l'individu és per sempre més «l'autor dels seus dies», malgrat que només pot ser-ho gràcies a la seva relació activa i constant amb els mitjans de comunicació.

Montse Quesada

Culla, Joan B. i Duarte, Àngel: *La premsa republicana*. Col·lecció Vaixells de Paper. Col·legi de Periodistes-Diputació de Barcelona. Barcelona, 1990.

La publicació d'un llibre sobre la premsa republicana podria semblar un fet anecdòtic a

segons quins països, fins i tot en aquest, on el republicanisme ha deixat de comptar com a opció doctrinal i política des de fa més de mig segle. Però el republicanisme havia estat durant gairebé un segle sencer, abans, el camp comú de coincidència de tots els projectes democràtics i avançats.

El llibre que amb aquest títol genèric —*La premsa republicana*— acaben de publicar Joan B. Culla i Àngel Duarte fa l'inventari i l'explicació d'una premsa política que és més que una premsa de partit. És la premsa plural de la majoria dels esforços de democratització política del país d'ençà dels primers fulls republicans del 1841.

Els seguidors d'Abdó Terradas eren rebutjats pel liberalisme censitari dominant a mitjan del XIX no tan sols per antimonàrquics sinó també per demòcrates, tal com fou conegut també el primer partit republicà. En la ideologia i el programa d'aquest, s'hi trobaven tots els elements doctrinals que per meteren després el desenvolupament dels diversos republicanismes —federal, possibilista, radical, nacionalista, etc.— que protagonitzaren la vida política espanyola fins al 1939.

El llibre de Culla i Duarte fa l'inventari de tots els diaris, periòdics i revistes editats a Catalunya, en català i en castellà, a Barcelona i a moltes poblacions més, identificats com a republicans. Aquest inventari no seria suficient per explicar la història de la premsa catalana, però n'és probablement un dels capítols més significatius i insubstituïbles.

Els professors Joan B. Culla i Àngel Duarte —especialistes reconeguts en el moviment republicà a Catalunya— han trencat un mal costum i un prejudici comú a la majoria d'historiadors de contemporània: el mal costum de tenir la premsa com un mer instrument de documentació, només com a font, i el prejudici de no atorgar als periòdics i revistes un interès intrínsec com a objectes d'estudi.

Els autors no s'han limitat a fer l'inventari de les publicacions —que hauria estat més complet amb una quantificació i un tractament estadístic—, sinó que han fet, amb encert, d'historiadors de la premsa.